

бути необхідними для визнання злочином умисне незаконне збагачення, тобто значне збільшення активів державної посадової особи, яке перевищує її законні доходи і які вона не може раціонально обґрунтувати».

Література

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №25-26.
2. Кодекс про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради України. – 1984. – № 8073-Х.
3. Про засади запобігання та протидії корупції [Текст]: офіц. текст: за станом на 11 червня 2009 року №1506-VI. – К.: Парламентське вид-во, 2009. – 63 с.

Анотація

Кісіль Н.М. Відповідальність за незаконне збагачення за Кримінальним кодексом України. – Стаття.

У статті аналізуються проблеми кримінальної відповідальності за незаконне збагачення за Кримінальним кодексом України та положення Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції.

Зазначається необхідність вжиття таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочином умисне незаконне збагачення особи, яке перевищує її законні доходи і які вона не може раціонально обґрунтувати.

Ключові слова: незаконне збагачення, кримінальна відповідальність, законні доходи.

Summary

Kisil N.M. Responsibility for the illegal enriching according to the Criminal Code of Ukraine. – Article.

In this article the author analyzed the problem of the criminal liability for illegal enrichment according to the Criminal code of Ukraine and position of the Convention of the United Nations Organization against corruption.

Necessity of using such legislative and other measures which could be necessary for a recognition of a crime as an illegal enrichment of a person which exceeds its lawful incomes.

Key words: illegal enriched, criminal liability, legal incomes.

УДК 343.26

О.А. Гритенко

ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЩОДО ЗЛІСНОГО ПОРУШЕННЯ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ

Категорія «злісності» використовується законодавцем як у широкому, так і у більш вузькому розумінні, проте у будь-якому разі стосується поведінки засуджених під час відбування покарання, дотримання ними умов та порядку

в різних сферах життєдіяльності кримінально-виконавчих установ закритого типу.

Окрема увага приділяється правовим аспектам, а саме законодавчому регулюванню того стану, коли спостерігається злісне недотримання засудженим порядку та умов відбування покарання у виді позбавлення волі. В чинному кримінально-виконавчому законодавстві факт вчинення злісних порушень засудженими та правові наслідки такої поведінки визначаються дещо в різній редакції. Аналіз цих норм надає підстави зауважити, що не завжди зміст та сутність цих понять є тотожним, уніфікованим для правозастосування. Для обґрунтування цієї позиції наведемо зміст окремих кримінально-правових норм в тій частині, де йдеться саме про злісність порушення засудженими порядку відбування покарання. Аналіз здійснено у тій послідовності, як певні статті розміщені у чинному кримінально-виконавчому законодавстві [2, с. 49, 53, 63, 70, 71].

Так, закон у ч. 2 ст. 101 Кримінально-виконавчого кодексу (далі КВК) чітко визначає категорії засуджених, які не підлягають переведенню до дільниці соціальної реабілітації. Крім інших категорій це: «особи, які злісно порушували вимоги режиму» в місцях попереднього ув'язнення та в колоніях. У ч. 3 ст. 101 КВК виокремлюється категорія засуджених, які «злісно порушують режим відбування покарання» і можуть бути переведені з дільниці соціальної реабілітації до іншої дільниці, з колонії середнього рівня безпеки в приміщення камерного типу колонії максимального рівня безпеки. У ч. 1 ст. 106 КВК під час визначення загальних підстав застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї йдеться про осіб, позбавлених волі, якщо вони: «злісно не виконують законні вимоги персоналу колонії». У ч. 3 ст. 121 КВК зазначається, що із засуджених, які «злісно ухиляються від роботи», вартість харчування, одягу, взуття, білизни, комунально-побутових та інших наданих послуг утримується з коштів, які є на їхніх особових рахунках. У разі відсутності у засудженого коштів на особовому рахунку виправна колонія має право пред'явити йому позов через суд.

Чинний КВК містить єдину норму, яка надає вичерпне визначення поняття «злісного порушника установленого порядку відбування покарання». Зокрема у ст. 133 КВК таким визнається засуджений, який: не виконує законних вимог адміністрації; не обґрунтовано відмовляється від праці (не менше як три рази протягом року); припинив роботу з метою вирішення трудових та інших конфліктів; вживає спиртні напої, наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги чи інші одурманюючі засоби; виготовляє, зберігає, купує, розповсюджує заборонені предмети; бере участь у настільних та інших іграх з метою здобуття матеріальної чи іншої вигоди; вчинив дрібне хуліганство; систематично ухиляється від лікування захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб; вчинив протягом року більше трьох інших порушень режиму відбування покарання, за умови, якщо за кожне з цих порушень за постановою начальника колонії були накладені стягнення, що достроково не зняті або не погашені у встановленому законом порядку.

Насамкінець, поняття «злісне порушення встановленого порядку відбування покарання» використовується лише у ст. 134 КВК. Відповідно до ст. 134 КВК, стягнення у виді дисциплінарного штрафу в сумі до двох мінімальних розмірів заробітної плати накладається тільки за злісне порушення встановленого порядку відбування покарання, передбачене статтею 133 КВК.

Положення ст. 133 КВК в тій частині, де йдеться про те, що підставою для визнання особи злісним порушником встановленого порядку відбування покарання є «вчинення протягом року більше трьох інших порушень режиму відбування покарання, за умови, якщо за кожне з цих порушень за постановою начальника колонії, або особи, яка виконує його обов'язки, були накладені стягнення, що достроково не зняті або не погашені у встановленому законом порядку», – потребує коментарів та додаткового розгляду. Вид стягнення у ст. 133 КВК не вказується. Відповідно до змісту ст. 135 КВК, це можуть бути усі види стягнень, крім попередження, догани, призначення на позачергове чергування з прибирання приміщень і території колонії, які зазвичай накладаються начальником відділення соціально-психологічної служби колонії.

Проте визначення поняття «злісне порушення порядку відбування покарання» ми знайдемо лише у документах відомчого рівня. Зокрема, Методичні рекомендації Державного департаменту України з питань виконання покарань щодо кваліфікації порушень умов відбування покарання особами, засудженими до позбавлення волі, розглядають злісне порушення порядку відбування покарання як свідоме протиправне діяння засудженої особи, що посягає на правовий порядок відбування покарання, встановлений кримінально-виконавчим законодавством, права та безпеку інших осіб. Зокрема, звертається увага на те, що під невиконанням законних вимог адміністрації установи слід розуміти відкриту відмову засудженого від виконання конкретних законних вимог представника адміністрації установи, що внаслідок свого посадового становища мав право пред'являти таку вимогу, а засуджений був зобов'язаний і міг їх виконати, але умисно не виконав. Обов'язковими ознаками невиконання законних вимог адміністрації є демонстративність, зухвалість такої відмови. Щодо необґрунтованої відмови від праці йдеться про те, що це порушення є окремим видом невиконання законних вимог адміністрації [3, с. 442-443].

Відомчі ознаки визначення дій як злісних підтримуються науковцями. Так, на думку окремих вчених, критеріями, за якими порушення розглядаються як такі, що є підставою для визнання засудженої особи злісним порушником встановленого порядку відбування покарання, є тяжкість, зухвалість проступків або ж їх кількість. Тож пропонується вважати, що «закон вирізняє два види злісного порушення: а) за характером вчинених проступків, що є тяжкими, зухвалими навіть у одиночному числі; б) тяжкий, злісний за видом стягнення. Другий вид злісного порушення, – вважають науковці, – є «регульованим адміністрацією установи при складанні звітності про кількість злісних порушень встановленого порядку відбування покарання, вчинених засудженим за звітний період» [3, с. 442]. Останнє твердження потребує уточнення, враховуючи окремі аспекти правозастосовчої практики. Можливості суб'єктивного регулювання

адміністрацією установи даних звітності в частині злісності порушень порядку відбування покарання є досить обмеженими, оскільки основою є наявність та підрахунок тих правопорушень, за які адміністрація накладала стягнення за постановою начальника установи протягом досить тривалого терміну, отже, це вже констатація факту, оскільки під час прийняття рішення про застосування стягнення насамперед враховується тяжкість діяння, а не орієнтація на майбутні показники установи в звітній доповідній.

З урахуванням зазначеного, актуальності набуває надання правового значення визнання засудженої особи «злісним порушником порядку відбування покарання». Вважаємо, це насамперед має бути пов'язано із визначенням правових підстав переведення засуджених із дільниці ресоціалізації до дільниці посиленого контролю та у разі переведення із дільниці соціальної реабілітації до інших дільниць засуджених, які порушують порядок відбування покарання.

Так, відповідно до ст.ст. 94,97 КВК, у дільниці посиленого контролю мають перебувати засуджені, які виявили високий ступінь соціально-педагогічної занедбаності і потяг до продовження протиправної поведінки, не виявили готовності до самокерованої соціально-правомірної поведінки. Засуджені утримуються в умовах суворої ізоляції не лише від зовнішнього світу, але й інших засуджених. У дільницях посиленого контролю виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами утримання і виправних колоній середнього рівня безпеки засудженим встановлюється режим, передбачений для утримання засуджених у виправній колонії максимального рівня безпеки. Тож умови та порядок утримання мають бути набагато суворішими порівняно із тим, як утримуються інші засуджені.

Більш конкретних підстав переведення до цієї дільниці законодавець не визначає. Основні критерії направлення до дільниці посиленого контролю визначені на відомчому рівні у нормативно-правових положеннях, які містяться у Методичних рекомендаціях щодо організації роботи, пов'язаної із забезпеченням прогресивної системи відбування покарання у кримінально-виконавчих установах. Саме ці рекомендації наповнюють конкретним змістом оціночні категорії, визначені у ст. 94 КВК. Проте основний зміст складають рекомендації щодо засуджених, які перебувають у дільниці карантину, діагностики та розподілу (далі – КДіР). Зокрема, йдеться про те, що основним критерієм для клопотання про направлення засудженого до дільниці посиленого контролю виступає поведінка засудженого під час перебування у дільниці КДіР, змістом якої мають бути конкретні факти, які підтверджують чинну спрямованість особи на негативну поведінку: свідомо відмова виконувати вимоги встановленого порядку відбування покарання; допущення злісних порушень встановленого порядку відбування покарання; фізичний опір представникам адміністрації; приниження людської гідності інших засуджених; створення конфліктних ситуацій із застосуванням фізичної сили; нав'язування та пропаганда серед засуджених злочинних традицій. До того ж враховується поведінка засудженого до прибуття в колонії: чи мали місце систематичні порушення режиму під час перебування у слідчому ізоляторі, неодноразові поміщення до карцеру, чи

перебуває особа на профілактичному обліку як схильна до нападу на адміністрацію, до членушкодження; чи не переведена засуджена особа до колонії більш високого рівня безпеки або повернення з колонії нижнього рівня безпеки за злісне порушення встановленого порядку відбування покарання. Враховується кримінально-правова характеристика особи, а саме характер та тяжкість вчиненого злочину, звертається увага на засуджених за корисливо насильницькі злочини (бандитизм, грабїж, розбїй, вимагання); чи не засуджувалася особа за вчинення умисного злочину середньої тяжкості в період відбування покарання у виді позбавлення волі. Насамкінець надається оцінка поведінки засудженого під час перебування у дільниці КДіР: виокремлюються факти нетактовної поведінки та грубості з представниками адміністрації колонії; досліджуються глибина та стійкість антисуспільної спрямованості особистості у разі виявлення високої кримінальної зараженості; вивчаються особистісні властивості засудженого – підвищена агресивність, погано стримувана імпульсивність у поведінці, упередженість щодо оточуючих [3, с. 301–303].

Проте відповідно до ч. 4 ст. 94 КВК у дільниці посиленого контролю мають перебувати і засуджені, які за систематичне та грубе порушення режимних вимог переведені з інших дільниць (дільниці ресоціалізації, дільниці соціальної реабілітації). Стосовно цієї категорії засуджених також є актуальним доведення того факту, що вони виявили високий ступінь соціально-педагогічної занедбаності і потяг до продовження протиправної поведінки, не виявили готовності до самокерованої соціально-правомірної поведінки. Як на нашу думку, потяг до продовження протиправної поведінки, відсутність готовності до самокерованої соціально-правомірної поведінки є похідними від визначення стану «високого ступеня соціально-педагогічної занедбаності» засудженої особи. Отже, актуальності набуває саме визначення якісних та кількісних критеріїв встановлення саме цього стану. На підставі аналізу критеріїв, визначених на відомчому рівні щодо переведення осіб, які перебувають у дільниці КДіР, маємо визнати, що превалюючими є такі ознаки: свідома цілеспрямованість на систематичне порушення порядку відбування покарання; ознаки агресії в поведінці щодо персоналу та засуджених. «Допущення злісних порушень встановленого порядку відбування покарання» у відомчих нормативно-правових актах розглядається як одна із підстав переведення до дільниці посиленого контролю, яка має розглядатися на однаковому рівні з іншими фактами порушення порядку та умов відбування покарання. Отже, постало питання щодо співвідношення факту визнання вчиненого діяння як злісного порушення порядку утримання та критеріїв, які можуть стати підставою для визнання особи «злісним порушником встановленого порядку відбування покарання». Вважаємо, що логічно, з точки зору удосконалення системи правових наслідків визнання засудженого злісним порушником порядку відбування покарання, визначити на законодавчому рівні такий порядок переведення до дільниці посиленого контролю: визнання особи злісним порушником порядку відбування покарання як підстави для прийняття рішення розподільчою комісією про доцільність направлення до дільниці посиленого контролю.

Такий підхід доцільно застосовувати під час вирішення питання та реалізації вимог ч. 3 ст. 101 КВК, відповідно якої засуджені, які «злісно порушують режим відбування покарання» можуть бути переведені з дільниці соціальної реабілітації до іншої дільниці. У якості інших дільниць можуть бути як дільниця ре соціалізації, так і посиленого контролю. Така невизначеність у законі надає підстави адміністрації кримінально-виконавчої установи для суб'єктивного тлумачення, оскільки маємо розуміти, що особа може бути повернена як до дільниці ресоціалізації, так і посиленого контролю. Тож набуває значення чіткість законодавчого (а не відомчого) визначення правових наслідків визнання особи «злісним порушником порядку відбування покарання».

Результатом розгляду даного питання є висновок щодо доцільності удосконалення понятійного апарату в сфері використання такої категорії як «злісність» по відношенню до порядку відбування покарання у виді позбавлення волі. Актуальним є уніфікація визначених у законодавстві понять, які пов'язані із злісністю порушень порядку відбування покарання: за змістом та сутністю та правовими наслідками, оскільки більш ефективно правозастосування є можливим лише за умови використання у законодавстві ідентичних, однакових понять.

До того ж з урахування суттєвого реформування чинного кримінально-виконавчого законодавства щодо створення більш гнучкої системи розподілу засуджених під час відбування покарання залежно від поведінки та ступеню виправлення, доцільним є надання особливого правового статусу засудженій особі, яка визнана злісним порушником порядку відбування покарання, з точки зору переведення її на більш суворі умови утримання в межах одного виправного закладу.

Література

1. Бадира В.А. Виправлення жінок, засуджених до позбавлення волі, як мета покарання: дис. ... д-ра юрид. наук. – Запоріжжя: ГУЗІДМУ, 2005. – 241 с.
2. Кримінально-виконавчий кодекс України. – К.: Атіка, 2003. – 96 с.
3. Кримінально-виконавчий кодекс України: Науково-практичний коментар / Степанюк А.Х., Яковець І.С. / за заг. ред. А.Х. Степанюка. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2005. – 560 с.
4. Меркулова В.О. Жінка як суб'єкт кримінальної відповідальності: монографія. – 2-е вид. – Одеса: НДРВВ ОЮІ НУВС, 2003. – 281 с.
5. Резниченко Ганна Семенівна. Особливості виконання і відбування покарання у виді позбавлення волі стосовно засуджених жінок: дис. ... канд. юрид. наук. – ОДУВС, 2009. – 245 с.

Анотація

Грищенко О.А. Деякі теоретичні та правові аспекти щодо злісного порушення встановленого порядку відбування покарання. – Стаття.

Значна увага приділяється законодавчому регулюванню того стану, коли спостерігається злісне недотримання засудженим порядку та умов відбування покарання у виді позбавлення волі. У чинному кримінально-виконавчому законодавстві факт вчинення злісних порушень засудженими та правові наслідки такої поведінки визначаються в різній редакції. Аналіз цих норм надає підстави зауважити, що не завжди зміст та сутність цих понять є тотожним, уніфікованим для правозастосування.

Ключові слова: злісне порушення, засуджений, відбування покарання.

*Summary***Grytenko O.A. Some theoretical and legal aspects concerns with malicious violation of the set order of punishment serving. – Article.**

The basic role is given to the legal regulation of non-usage conditions and order of departure punishments by condemn. In enforceable criminal executive law the moment of making malicious offences by condemn and law consequences of such conduct determines in the different redaction. Analysis of this norms provides that contents and essence not always identical, unified to practice.

Key words: malicious violation, convicted, conditions of sentence.

УДК 343.2/7(477):355.6/7

С.В. Рябчук

**ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВІЙСЬКОВОГО МАЙНА
В КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ**

Здійснення Збройними Силами України завдань із захисту суверенітету і територіальної цілісності нашої держави неможливо без відповідного матеріального забезпечення нашої армії. Тому одним із основних питань зміцнення бойового потенціалу Збройних Сил постає проблема збереження військового майна. Ці суспільні цінності держава ставить під охорону кримінального закону. Статтями 410-413 КК України встановлюється відповідальність за злочинні посягання проти військового майна. Під час визначення предмета цих злочинів на стадіях досудового слідства та в суді часто на практиці виникає питання, чи належить певне майно до військового, яку суспільну небезпеку становить злочинне посягання на нього. З'ясування цих питань є необхідним для правильної кваліфікації дій винної особи, призначення судом справедливого покарання.

Наукою цивільного права вироблені основні поняття, фундаментальні наукові теорії майнових правовідносин, якими неможна не скористатися для проведення повноцінного дослідження правового режиму військового майна, яке становить предмет злочинів, передбачених ст.ст. 410-413 КК України. Кримінальне право таких знань у розпорядженні не має, але застосовує їх для своїх потреб. Напрацювання вчених-цивілістів застосовуються різними науками, оскільки повно і всебічно досліджують майнові відносини, що сприяє кращому розумінню сутності і змісту їх основних понять.

У кримінальному праві під майном розуміють сукупність речей, певну сукупність предметів зовнішнього світу. Майно – це матеріальне благо, сукупність предметів матеріального світу, які мають властивості економічної та господарської корисності. У різноманітних коментарях до Кримінального кодексу України зазначається, що майно – це речі матеріального світу, яким притаманні специфічні ознаки фізичного, економічного та матеріального